

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, сімейне виховання є фундаментом, на якому будується майбутнє дитини, впливаючи на її поведінку, цінності та життєві орієнтири. Ефективна взаємодія батьків із дитиною, педагогічна доцільність впливу та емоційна підтримка створюють необхідні умови для формування гармонійної, самодостатньої та соціально адаптованої особистості.

У статті висвітлено вплив сімейного виховання на формування особистості дитини дошкільного віку. Розкрито особливості виховного впливу родини як ключового соціального інституту. Проаналізовано моделі сімейного виховання. Запропонований перелік практик та методик, використання яких сприятиме гармонійному розвитку особистості дошкільника в умовах сім'ї.

Список використаних джерел

1. Педагогіка сімейного виховання : підручник. Вид. 3-тє, доп., перероб. / Л.М. Маценко. – Київ : ЦП «Компринт», 2019. – 376 с.
2. Педагогіка сімейного виховання: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта / уклад.: Н. М. Манжелій. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка. 2021. 72 с.
3. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка / В. О. Вибрані твори: в 5-ти т. Т.5. К.: Рад. шк., 1977. 263 с.
4. Токарева Л. Д., Ладивір С. О. Сім'я як простір виховання дошкільника. 2010. URL: <https://core.ac.uk/reader/32306640>
5. Ярмолицька С. Формування гармонійних батьківсько-дитячих відносин у родині. Психолог. 2014. № 24. С. 21–25.

УДК 159.9:316.48]:37.018.1.064-053.4

Захарченко А.М.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

Науковий керівник – к. п. н., доц. Ковалевська Н. В.

КОНФЛІКТИ В СІМ'Ї: ВПЛИВ НА ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Стаття присвячена розкриттю особливостей впливу конфліктів у сім'ї на особистісний розвиток дитини. Визначено, що формування особистості дитини залежить від взаємин в родині, системи відносин між батьками і дітьми. Висвітлено результати досліджень сучасних вчених щодо впливу конфліктних ситуацій на формування і розвиток особистості дитини, що проявляються в емоційній незрілості, тривозі і страху.

Ключові слова: сім'я, конфлікт, діти дошкільного віку, психічний розвиток, взаємини.

Постановка проблеми. Проблема гармонійного психічного розвитку дітей дошкільного віку залишається актуальною в умовах сьогодення. Про обсяг емоційної нестабільності в соціумі, що має негативний вплив на психічне здоров'я дітей, свідчать статистичні дані. Психічний стан членів родини, взаємини дошкільника з дорослими, соціальним оточенням, а також сприйнятливність дітей до хворобливих станів – саме на ці аспекти, як ключові, у вирішенні проблеми погіршення емоційного стану дітей найчастіше звертають

увагу науковці. З огляду на різноманітність психологічних проблем, які виникають, питання емоційно-психічного розвитку дитини набуває все більшої актуальності. Дослідники схилиються до думки, що порушення внутрішньо-сімейних відносин справляють негативний вплив на психічний розвиток дитини. Відбиток, який наносять сутички у родині на формування емоційної нестабільності дітей є предметом наукових досліджень, але залишається малодослідженим.

Аналіз останніх досліджень. Окремі аспекти сімейних відносин та їх вплив на розвиток особистості дитини дошкільного віку розглядали В.Горбунова, Р.Федоренко, Е.Ейдемільер, В.Юстицькіс.Т.Кравченко звертає увагу, що розвиток особистості дитини дошкільного віку в умовах сім'ї є необхідною умовою для подальшого функціонування в соціумі. Р.Федоренко досліджує процеси розпаду й дестабілізації подружніх взаємин та порушення функціонування сім'ї. Психоемоційний аналіз особистості в конфліктах розглядали Е.Еріксон, Ерік Берн.

Мета статті – теоретичний аналіз поглядів вітчизняних та зарубіжних вчених на особливості впливу особистісного конфлікту батьків на формування та розвиток особистості дитини дошкільного віку, її емоційну зрілість.

Виклад основного матеріалу. Сім'я—це складне соціальне утворення, яке, на думку дослідників, має конкретну історичну систему взаємовідносин між подружжям, між дітьми і батьками. Це мала група, члени якої пов'язані шлюбними або родинними відносинами, спільністю побуту і взаємною моральною відповідальністю. Члени сім'ї, впливають на шлях, який обирає дитина, темп розвитку особистості, саме від них залежить успішність соціалізації дитини. У цей час закладаються моральні цінності, відображаються індивідуальні особливості, формується основа майбутньої особистості [2, с.41].

Сімейна атмосфера, між батьками та дітьми, стосунки між батьками, різні очікування та бажання, зверхність та звички, вміння вирішувати складні родинні ситуації, пропрацьовувати образи, прояви співпереживань тощо – починають нести більш важливу участь. І не лише в контексті становлення особистості, а й у формуванні почуттів небезпеки або безпеки, котрі є основними для подальшої нормальної поведінки в соціумі [4,с.32–42].

Найсерйознішою причиною страху, тривоги і емоційної незрілості у дітей є атмосфера сімейних конфліктів. В таких родинних діти переживають дуже сильну емоційну напруженість, тривогу з якою самотужки не мають змоги справитися.

Внаслідок різних обставин можуть відбуватися різноманітні порушення функцій сім'ї. Факторів, що сприяють таким порушенням, багато: особливості особистості членів сім'ї, певні умови проживання в сім'ї, характер їхніх стосунків тощо.

В.Юстицькіс і Е.Ейдемільер відзначають, що досить важливою характеристикою сім'ї є не тільки її функціональність, а й структура та динаміка. Вчені вважають, що пошкодження структури сім'ї відбувається, коли певні особливості структури ускладнюють або заважають сім'ї виконувати свої функції. З цієї причини порушення структури відносин в сім'ї слід сприймати як сімейний конфлікт, який є перешкодою для виконання сім'єю різних функцій. Наприклад,

через конфлікти між подружжям може порушитися емоційне функціонування сім'ї: дитина не отримує або недоотримує емоційної підтримки від батька [5,187–188].

Одним з негативних аспектів сімейного конфлікту є його нищівна дія на особистісний рівень розвинення дитини. Попри негативне або позитивне вирішення конфлікту, стан напруженості в батьківських відносинах сприймається дитиною як дуже гостра і болюча. Конфлікти, які виникають між батьками, сприяють появі низької самооцінки дитини і послаблюють взаємні відносини між батьками і дитиною. Діти старшого дошкільного віку дуже чутливі до конфліктів батьків. В результаті у дитини можуть розвинутися агресія, незалежність або боязнь самотійності, страх довіри або близькості, боязнь підпорядкування, що може призвести до зміни емоційної сфери.

Стиль поведінки дітей під час конфлікту також формується в залежності від стереотипів поведінки в сім'ї. Існує два основних стилі поведінки дитини в конфлікті: акомодативний та асимілятивний. У першому варіанті стан дошкільника наступаючий вперед, дитина намагається проявити себе та виявляє тільки свої бажання перед батьками. У іншому випадку дитина стає на пасивно-страждальний бік, намагаючись підлаштуватися під зовнішні обставини. Дитина може показати, що страждає тільки криком, ниттям, впертістю або непослухом, намагається привернути увагу батьків, щоб допомогти йому впоратися з емоційною бурєю всередині [3, с.3–4].

Сварки батьків є стресом для дитини, а стрес завжди позначається на здоров'ї кожного, навіть дорослого. В більшості випадків у конфліктних сім'ях діти завжди хворіють. Екстремальні симптоми можуть включати страх, кошмари, заїкання, енурез (нетримання сечі), нервові тики навіть психічні захворювання. У той же час результат може наступити не відразу, а через кілька років. Деякі батьки, які сваряться на очах у дитини, відчуючи себе винним, намагаються відкупитися і цим провокують появу в сім'ї дитини-маніпулятора.

Часто батьки виміщають своє роздратування і агресію на дитину. Найчастіше дитина виступає в ролі емоційного «громовідводу» для конфліктуючих сторін відразу. Психотравмуючою ситуацією для дитини є намагання обмежити контакти з одним з батьків. Не менш травмуючою є ситуація-це коли батьки використовують дитину як інструмент для вирішення спорів і намагаються залучити його на свою сторону. Поведінка батьків часто зводиться до висування суперечливих вимог, покарання або лайки за дії дитини, що констатують правоту іншої сторони конфлікту. Батьки не дозволяють дитині розвиватися як самотійній особистості, тиснуть на неї, створюють напружену атмосферу, запитуючи, кого більше любить, хто купляє більше іграшок і т. д. [1].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, проаналізувавши погляди науковців, можна зробити висновки, що для того, щоб дошкільники мали змогу гармонійно розвиватися, були емоційно зрілими, їм потрібно зростати у свідомому соціумі. Важливо виховувати дитину у сприятливій атмосфері, щоб під час виконання у батька та матері були спільні погляди із приводу методів виховання, щоб дитина не бачила сутичок в сім'ї.

Інакше, може скластися, що дитина буде підростати та ставати асоціальною особою, яка завдає шкоди собі та людям, що оточують. Всі конфлікти в комплексі, заважають дитині засвоювати моральні позиції, правила поведінки, викликають порушення в особистісному розвитку.

Список використаних джерел

1. Вплив батьківських сварок на дитину. 2023. URL: <https://footbik.ua/article/vliyanie-roditelskix-ssor-na-rebenka/>
2. Грицюк. І., Мілішук. С. Афективні прояви у батьківській поведінці та їх вплив на розвиток дитини дошкільного віку. *Psychological Prospects Journal*. Луцьк, 2021. 41 с.
3. Доник. А. Вплив сімейних конфліктів на психічний розвиток дитини. Київ: Вісник Інституту розвитку дитини (додаток): методичні та практичні матеріали. 2013. 3–4 с.
4. Кравченко. Т. Сім'я та її вплив на соціалізацію дитини. *Педагогіка і психологія*. 2009. 32–42 с.
5. Федоренко. Р. Психологія сім'ї. Порушення функціонування сім'ї. Луцьк: Вежа–Друк. 2015. 187–188 с.

УДК 373.2.035:172.15]:373.2.064.1

Зімакова Л. В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Споданейко А. В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗДО З РОДИНАМИ

Анотація. У статті розкривається проблема національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку, описано аналіз останніх досліджень, розкрито напрями патріотичного виховання, наведено приклади традиційних та сучасних технологій національно-патріотичного виховання. Названо перспективи подальших досліджень.

Ключові слова: національно-патріотичне виховання, діти дошкільного віку, патріотизм, традиційні та інноваційні технології патріотичного виховання.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Питання національно-патріотичного виховання в умовах повномасштабної війни є дуже актуальним і важливим. Бути українцем – це любити і пишатись своєю країною, працювати на її розвиток і добробут.

В Україні патріотичне виховання дітей регулюється Законом України «Про освіту», Державною національною програмою «Освіта», Концепцією дошкільного виховання в Україні, де детально роз'яснено мету, завдання і напрями реформування ЗДО згідно із умовами сьогодення.

Базовий компонент дошкільної освіти та освітні програми включають в себе низку завдань із патріотичного виховання дітей дошкільного віку. Вони орієнтовані на прищеплення дітям любові до України, поваги до сім'ї, звичаїв, традицій, мови, національних цінностей.

Національно-патріотичне виховання в ЗДО – це система методів і заходів, які спонукають дитину до патріотизму, любові і поваги до України,